

De nieuwe rol voor de burger

Fundamentele veranderingen in onze samenleving veranderen een simultane bijdrage van het merendeel van de spelers, dat zich daar in ophoudt. Van burger tot bedrijfsleven tot institutie en overheid.

Laten we kijken naar de rol van de burger. Dat is per slot van rekening het 'object', waar het allemaal om draait.

Sta mij toe eerst een semantische opmerking over "de burger" te maken. In onze vele discussies binnen De Publieke Zaak in de afgelopen jaren is namelijk gebleken, dat het woord burger bij verschillende mensen zeer tegenstrijdige reacties oproept, variërend van geuzennaam tot een soort scheldwoord. Daarbij is een interessante observatie, dat de interpretatie van het woord een negatievere betekenis lijkt te krijgen naarmate de ontvanger dichter bij "Den Haag" staat. Wij hebben binnen de Publieke Zaak toch gekozen voor het woord burger en geven juist een zeer hoge impliciete waardering aan dit begrip en zien het dus als een geuzennaam.

Het kernprobleem rond de burger is in onze ogen, het feit, dat hij/zij in toenemende mate de exclusieve rol van "consument" in deze maatschappij heeft aangenomen. Dat wil zeggen, dat de burger op alle manieren gebruik maakt van, en eisen stelt aan, de kwaliteit van wat de maatschappij allemaal biedt aan zorg en zekerheid zonder daar veelal als "producent" een evenwichtige bijdrage aan te geven of zich verantwoordelijk voor te voelen.

In de denktankdiscussies van de Publieke Zaak is dit verschijnsel ook wel een het 'theemutseffect' of het 'panic room-concept' genoemd als verklaring voor het relatieve hoge gelukcijfer in Nederland. Hiermee wordt bedoeld, dat wij ons in onze maatschappelijk actieve relaties veelal beperken tot een of meerdere kleine kringetjes, waarmee we gezellig onder een theemuts zitten en gelukkig zijn, zonder dat wij een sterke verantwoordelijkheid voelen voor de rest van de maatschappij.

Het theemuts concept - of nog erger het panic room-concept - leidt tot een zich afzetten tegen de maatschappij en haar instituties. Als dit volgens grootschalige coalities van theemutsen kon, dan was er nog hoop. Maar helaas brengt een theemuts een hoge mate van zelfstandigheid en eigenwijsheid met zich mee, die niet erg open staat voor visies en meningen van anderen.

Natuurlijk: Nederland telt een ongekend aantal goedbedoelende vrijwilligers met nobele idealen, die zich aan het bovenstaande beeld proberen te onttrekken, maar ook in die organisaties heeft het theemutsvirus zich al vaak genesteld. Het komt helaas maar al te vaak voor, dat goede doelen - vooral die met vaste betaalde medewerkers - elkaar te vuur en te zwaard bestrijden om de structurele financiering voor deze mensen zeker te stellen.

In welke richting moet nu een oplossing worden gezocht? Wij zien tenminste vier componenten, die dan ook deel uitmaken van de strategie van De Publieke Zaak in het mobiliseren van de Burger:

- Kies een aansprekend concept voor op voorbeelden gestoelde communicatie naar een brede en zeer diverse groep in onze maatschappij. Vooralsnog hebben wij gekozen voor "Actief Burgerschap".
- Maak het begrip Actief Burgerschap oftewel "De Theemuts Voorbij" weer "in", "vetcool", "kapotgaaf" of wat dan ook in verschillende kringen de termen zijn voor iets moois of iets vanzelfsprekends, te beginnen bij onze "jeugd". In de praktijk blijkt de intuïtieve behoefte van de burger om maatschappelijk nuttig te zijn en "iets goeds te doen" zeer hoog. De burger moet alleen wel geïnspireerd raken door voorbeelden en handvatten aangereikt krijgen om vervolgens zelf ook een actieve burger te worden (op geheel eigen wijze!).
- Vorm een nationale beweging voor het menselijke milieu met een minimum aan institutionalisering, waaraan ieder individu en elke organisatie zonder voorwaarden vooraf, anders dan een serieuze commitment tot actie in de geest van het initiatief, zich als partner kan verbinden. Beperk de activiteiten van deze beweging vooral tot het promoten van het idee van actief burgerschap en laat de beweging een bron van inspiratie en samenwerking zijn voor andere partijen/individuen. Om daadwerkelijk een platform te kunnen zijn is het van belang om zo veel mogelijk partners uit alle sectoren van de maatschappij hierbij proberen te betrekken.
- Inspireer niet alleen de burger tot het nemen van een veel grotere directe verantwoordelijkheid voor het maatschappelijk wel en wee in eigen omgeving (punt 2) maar inspireer ook de overheid en andere semi-overheidsorganisaties om hier de ruimte voor toe te laten. Zelfs de meest gekwalificeerde overheid is niet in staat de effectiviteit en fijnmazigheid te bieden, die noodzakelijk is voor een effectieve maatschappelijke inrichting, zowel op lokaal als landelijk niveau. Hier is een vacuüm, dat door de burger kan en moet worden opgevuld.

25 januari 2008

Frederique Wolvenkamp